

СУЧАСНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРІОРИТЕТНО-ЗАБЕЗПЕЧУЮЧИХ ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Марта КУНИЦЬКА-ІЛЯШ

Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького
<https://orcid.org/0000-0003-2559-1065>

У дослідженні наголошено на актуальності визначення так званих пріоритетно-забезпечувальних галузей національної економіки. Йдеться про сфери, де формується ключове ресурсне забезпечення функціонування й розвитку економіки, а також які створюють необхідне середовище для перебігу процесів ділової активності. Це торгівля і внутрішній ринок, сектори освіти, науки, інновацій, інноваційно-технологічної діяльності, інформаційно-комунікаційний сектор і т. п. Охарактеризовано індекси та обсяги оптового й роздрібного товарообороту в Україні. Узагальнено дані про показники розвитку електронної комерції в Україні. Висвітлено головні параметри функціонування та розвитку вітчизняного ІТ-сектора. Наголошено на місткості та кадровому потенціалі ІТ-сектора економіки України. Наведено результати компаративного аналізування обсягів інвестицій у знання та інноваційний розвиток України. Зроблено висновки відносно обсягів та структури витрат вітчизняних підприємств на інновації, дослідження та розробки. Проаналізовано результативність інноваційної діяльності в Україні. Зроблено висновки в контексті передумов забезпечення фінансово-економічної безпеки пріоритетно-забезпечувальних галузей національної економіки України.

Ключові слова: пріоритетні та забезпечувальні галузі; фінансово-економічна безпека; національне господарство; структурно-функціональний аналіз; пріоритети зміцнення безпеки.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2022-5-3>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Рухійною силою розвитку національної економіки є промисловість і галузі її реального сектору (передусім будівництво, агропромисловий комплекс, транспорт і зв'язок), фінансово-економічна безпека яких детермінується обсягами інвестиційних надходжень, бюджетною стійкістю, високим рівнем рентабельності виробництва, платоспроможністю та фінансовою стабільністю суб'єктів господарювання тощо. В умовах глобалізації, дифузії інновацій і процесів цифровізації у бізнес-середовищі структурна трансформація галузей національного господарства України сприяє тому, що торгівля, ІТ-сектор, сфера R&D (наукові дослідження, розробки) створюють у порівнянні з пріоритетними галузями значну за обсягами валову додану вартість (економічний ефект) і водночас є детермінантами підвищення економічної і інноваційно-технологічної конкурентоспроможності економіки країни на міжнародній арені. Відтак, торговельна сфера, індустрія інформаційно-комунікаційних технологій і сфера наукових розробок та інноваційної діяльності є сучасними пріоритетно-забезпечувальними галузями національного господарства, розвиток і фінансово-економічна стійкість яких має каузальний вплив на прогрес стратегічних галузей економіки, а, у підсумку – «мостовими» елементами гарантування економічного зростання країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Структурно-функціональний аналіз вже давно утвердився як один з найбільш доречних під час аналізування й оцінювання фінансово-економічної безпеки, причому на всіх рівнях системної ієрархії управління економікою. Відносно галузевого рівня, то це головню праці С. Васильчак, А. Веселовського [2,с.98-105], О. Мороз, Н. Карачини [9,с.15-18], В. Пастухова [10,с.94-98], О. Шнипко [13,с.24-32]; тоді як з врахуванням галузевої специфіки пріоритетно-забезпечувальних галузей, – М. Бендикова [1,с.15-19], О. Собкевич [11,с.144-152], Т. Васильців, Р. Лупака, М. Куницької-Іляш, А. Дідич [14,с.8-15; 7,с.248-252] та інші.

Важливо також й опиратися на результати досліджень О. Ярошка [3,с.132-136], К. Горячевої [4,с.65-67], Н. Фокіна, В. Бокія [12,с.111-114] та інших дослідників, де розкрито співвідношення фінансово-економічної та інших складових безпеки розвитку галузей і секторів національної економіки.

Вагомим доробком в частині аналізування фінансово-економічної безпеки є й публікації Т. Зубка [5,с.81-88], В. Куцик [6,с.244-249], В. Лук'янової [8,с.35-39] та інших дослідників.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Разом з тим, визріла актуальність аналізування фінансово-економічної безпеки так званих пріоритетно-забезпечувальних галузей національної економіки, які в контексті зміцнення його конкурентоспроможності і формування основ безпеки, мають не менш вагому значимість.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є формування висновків відносно передумов забезпечення фінансово-економічної безпеки пріоритетно-забезпечувальних галузей національної економіки України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У 2021 р. внутрішня торгівля серед інших пріоритетних галузей економіки України характеризувалася скороченням обсягів товарообороту, що обумовлено падінням оптового товарообороту, в той час як сфера роздрібною торгівлі протягом року мала висхідну динаміку. Скорочення обсягів внутрішньої торгівлі в 2021 р. становило 28,0 %. Примітно, що у 2020 р. спостерігалось зростання обсягів внутрішньої торгівлі на 6,0 %. У структурі торгівлі найбільша частка належить оптовій (70,1 % у 2021 р.), відповідно суттєве скорочення її обсягів визначило загальну динаміку розвитку галузі. Оптовий сегмент ринку є важливою ланкою, що забезпечує необхідну інтенсивність і прискорення процесу товарообороту в умовах ринкових відносин, а також організовує і систематизує рух товарів каналами розподілу та сприяє якості виробництва, споживанню товарів, виконує функцію сполучної ланки між виробництвом та обігом товарів. Пандемія Covid-19 спричинила зменшення обсягів перепродажу непродовольчих товарів у короткостроковому періоді, що призвело до сповільнення темпів розвитку торговельної сфери, однак, не спостерігалось порушення економічної стійкості.

Роздрібна торгівля в Україні демонструвала зростання обороту протягом 2005-2021 рр., зокрема у 2020-2021 рр. темпи приросту склали 7,6 % і 10,7 % відповідно. Стимулюючими чинниками розвитку торговельної сфери та посилення споживчого попиту були збільшення обсягів приватних грошових переказів в Україну та суттєве поживлення онлайн-торгівлі за допомогою засобів електронної комерції, що сприяло активному розвитку роздрібною торгівлі в умовах перманентного карантину. У 2021 р. частка роздрібною торгівлі через мережу Інтернет становила 2,7 %. Для порівняння, у 2019 р. цей показник був рівний 1,2 %, а у 2020 р. – 2,1 % від всього роздрібною товарообороту. Частка безготівкових розрахунків становила 39,6 % від загального обороту роздрібною торгівлі в Україні (36,2 % у 2020 р.). Окреслені тенденції свідчать про посилення її фінансово-економічної безпеки через нарощення обсягів товарообороту, збільшення рівня рентабельності суб'єктів господарювання, оборотності грошових активів і податкових платежів.

Глобальна цифровізація зумовила активний розвиток електронної комерції, котра стала невід'ємною складовою світової системи роздрібною торгівлі. У зв'язку з поширенням доступу до Інтернету та його впровадженням у всі сфери життя чисельність покупців цифрових технологій щороку істотно збільшується. У 2020 р. обсяг ринку електронної комерції збільшився на 41 % і був одним з найдинамічніших в Україні, зокрема обсяги продажу становили 4 млрд дол. США або 8,8 % від загального обсягу роздрібною торгівлі. Протягом 2016-2020 рр. ринок електронної торгівлі збільшився майже втричі. Основними факторами-стимуляторами розвитку електронної комерції в Україні є збільшення рівня проникнення Інтернету, кількості користувачів інформаційно-комунікаційних технологій, широкі обмеження, які були пов'язані з пандемією коронавірусу, а також зростання довіри до цифрових платіжних систем. Відтак, динамічний розвиток електронної комерції в Україні спричинив посилення фінансово-економічної безпеки галузі та мінімізував коливання стійкості у періоди економічних потрясінь. Найбільш позитивний вплив розвиток електронної комерції позначився на грошовій (зменшення тривалості обороту грошових коштів, збільшення достатності, ліквідності та ефективності грошових потоків), кредитній (зменшення рівня дебіторської заборгованості, її оборотності, збільшення рівнів ліквідності, платоспроможності та фінансової стабільності суб'єктів господарювання) та борговій (зменшення частки боргових зобов'язань у реалізованій продукції) складових фінансово-економічної безпеки галузі.

Глобальні тренди, що трансформують економічні системи (ексабайтова економіка, економіка добробуту, економіка біоросту, економіка вражень) та змінюють темпи розвитку суспільств, ведуть до виникнення нових індустрій і формування широких можливостей збільшення ВВП країни і покращення фінансового добробуту країни, громад і населення. Так, за даними ООН до 2025 р. ексабайтова економіка (дифузія ІТ-процесів у економічну систему) зможе створити нові

ринкові ніші, обсяг яких становитиме понад 8 трлн дол. США. IT-галузь перетворюється на тригер економічного поступу України та є пріоритетною компонентою її міжнародного іміджу. Криза, яка охопила увесь світ у зв'язку із поширенням коронавірусної інфекції та призвела до значного падіння української та світової економіки в 2020-2021 рр., також не стала дестимулятором розвитку української IT-сфери. Показником динамічного розвитку IT-галузі України є зростання обсягу експорту українських IT-послуг. Так, у 2021 р. цей показник становив понад 6,68 млрд дол. США, що на 32,8 % або 1,65 млрд дол. США більше, ніж у 2020 р. Протягом 2013-2021 рр. IT-галузь демонструвала висхідну динаміку розвитку, зокрема частка IT в загальному експорті країни становила 9,5 %, що на 7,9 в.п. більше, ніж у 2013 р. Найбільшими експортними ринками в 2021 р. для IT-корпорацій з центрами розробки в Україні були США (2,0 млрд дол. США), Велика Британія (0,5 млрд дол. США), Мальта (0,3 млрд дол. США), Ізраїль (238 млн дол. США), Кіпр і Німеччина (205 млн і 197 млн дол. США відповідно). Експорт IT-послуг за своїми обсягами випередив експорт хімічної продукції, досягнув рівня експорту мінеральних продуктів і наближався до показників експорту металургічної продукції. Примітно, що на тлі падіння ВВП України на 4,2 % у 2020 р., а також скорочення обсягів виробництва (падіння зведеного індексу виробництва товарів та послуг за основними видами економічної діяльності становило 4,4 %), промисловості (5,2 %), сільського господарства (11,5 %), транспорту (14,2 %), темп розвитку IT-галузі був рівний 20,4 %.

У 2021 р. кількість фахівців IT-галузі України збільшилася на 36 % або на 41 тис. осіб (з 244 тис. осіб у 2020 р. до 285 тис. фахівців у 2021 р.). Варто відзначити, що в Україні в 2-4 рази менше IT-фахівців у розрахунку на 100 тис. населення, ніж в інших високотехнологічних країнах світу (США, Японія, Фінляндія, Німеччина), що свідчить про високий потенціал розширення зайнятості в IT-сфері через формальну освіту та перекваліфікацію. Так, за 2016-2021 рр. кількість активних IT-ФОПів збільшилася на 131,4 од. Найпопулярнішим КВЕДом, який визначає основну сферу діяльності IT-фахівця, зареєстрованого як ФОП, був «Комп'ютерне програмування». За 2020-2021 рр. кількість фахівців, зареєстрованих за цим кодом, збільшилася на 19,5 тис. осіб і становила понад 143,5 тис. осіб. Не менш популярними є «Консультування з питань інформатизації» та «Оброблення даних», за якими в 2021 р. працювали 30,6 тис. і 25,9 тис. IT-фахівців відповідно. Динамічний розвиток IT-галузі є причиною і наслідком забезпечення усіх складових її фінансово-економічної безпеки, передусім через нарощення темпів експорту IT-послуг та фіскальних надходжень, збільшення кадрового потенціалу, продуктивності праці та активної міжнародної співпраці.

Однак, одним із найбільших викликів розвитку та забезпечення фінансово-економічної безпеки IT-сфери в Україні є гострий дефіцит кадрів. Зокрема, за підрахунками GlobalLogic, щорічно в Україні відкривається близько 40 тис. вакансій в IT-секторі. Примітно, що попит на IT-фахівців щорічно зростає на 30 %, у 2022-2023 рр. очікується запит на працевлаштування 65 тис. нових фахівців. Потенційна кількість випускників технічних спеціальностей у 2022-2024 рр. становить 56,2 тис. осіб. Середньорічна додатково потреба IT-галузі у випускниках технічних спеціальностей становить близько 25 тис. осіб, натомість, поточна кількість бакалаврів цієї спеціальності налічує 16-17 тис. осіб. Примітно, що популярності серед випускників інших спеціальностей набуває неформальна та корпоративна освіта (IT-школи, курси, академії, корпоративні програми IT-компаній). Середньорічні обсяги неформальної IT-освіти становлять близько 10-12 тис. осіб на рік.

Соціально-економічні кризи і суспільно-політичні потрясіння мають мінімальний вплив на фінансово-економічну безпеку IT-галузі України, про що свідчать обсяги фіскальних надходжень, які за 2016-2021 рр. зросли утричі. Обсяги податку на прибуток за 2017-2021 рр. збільшилися на 1,1 млрд грн або 54,5 %, а єдиного податку – на 6,9 млрд грн або у 3,1 рази. Так, у 2020 р. обсяги податків і зборів IT-компаній (17,8 млрд грн) дозволили профінансувати виплати пенсій для 4,9 млн осіб. Середньорічний темп зростання обсягів податків і зборів становить 28,7 %, що перевищує у 2-3 рази відповідний показник інших пріоритетних галузей національної економіки України. IT-галузь України характеризується найвищим рівнем фінансово-економічної стійкості в умовах різного роду турбулентностей, у т.ч. російсько-української війни. Так, протягом I кварталу 2022 р. експортні надходження IT-індустрії в Україні становили близько 2 млрд дол. США. Примітно, що цей показник у 2021 р. був рівний 1,44 млрд дол. США. Отже, обсяг IT-експорту лише за I кв. 2022 р. збільшився на 28 %, що свідчить про високий рівень інвестиційної, кредитної, боргової, податкової та грошової компонент фінансово-економічної безпеки галузі. IT-сектор України – єдина галузь національної економіки, яка зберегла та одночасно збільшує інвестиційну привабливість в умовах війни. Так, за 5 міс. 2022 р. IT-галузь залучила 100 млн дол. США інвестицій, а за I квартал 2022 р. IT-компанії сплатили 165 млн грн податків. IT-сектор України за обсягами податкових надходжень до місцевих та центрального бюджетів є лідером.

Глобалізаційні процеси привели до глибоких структурних трансформацій у всіх галузях економіки, зростання каузального зв'язку між функціонуванням і розвитком виробничої системи й інноваційно-технологічним розвитком національного господарства України. Фінансово-економічна та соціально-політична кризи у країні прискорили запити на імплементацію новітніх розробок у всі сфери життя, стали тригером формування наукомісткого виробництва з високою доданою вартістю, використання новітніх технологій у всіх ланках економічної системи, імплементації процесів обміну даними у промисловості. Інноваційний поступ України є драйвером поширення smart-спеціалізації у бізнес-процесах, інтеграції інтернет-мереж у діяльність промислових підприємств, широкої імплементації cloud-технологій та баз Big Data. Інноваційно-технологічний розвиток сприяє зміцненню економічної безпеки країни, формуванню стійкої співпраці науково-інноваційної сфери та галузей національного господарства, нарощенню науково-технологічного потенціалу промисловості, а також дифузії інновацій і технологій у реальний сектор економіки.

На сучасному етапі інноваційний тип економічного розвитку є екзистенційною основою нарощення економічної потужності країни, а, відтак, сфера наукових розробок та інноваційної діяльності (сфера R&D) – пріоритетною галуззю національного господарства, динамізм якої є драйвером забезпечення конкурентоспроможності економіки та значною мірою визначає місце країни в світі. Визначальним критерієм розвитку галузі науки та інноваційної діяльності є суспільні інвестиції у знання, одним із індикаторів чого є обсяги фінансування галузі (у т.ч. вищої освіти), зокрема частка витрат на науково-дослідні роботи у ВВП країни. Розмір витрат (державних і приватних) на галузь науки та інноваційно-технологічної діяльності в Україні до 2016 р. збільшувався у середньому на 0,3 в.п. У 2017 р. у порівнянні з 2016 р. витрати на сферу R&D збільшилися на 16,0 % і становили 13,4 млрд грн, а у 2019 р. спостерігалось збільшення показника на 28,7 % (до 17,25 млрд грн). Однак, частка витрат на галузь науки та інноваційно-технологічної діяльності у ВВП України становила не більше 0,75 % за 2010-2020 рр. У 2020 р. спостерігалась найменша частка витрат на наукові розробки та інноваційну діяльність у ВВП України (0,41 %), що на 0,34 в.п. менше ніж у 2010 р. Примітно, що у прогресивних економіках світу частка витрат на наукові розробки у ВВП країни становить понад 3 %, що, наприклад, задекларовано у Лісабонській стратегії розвитку ЄС. Цей показник у Південній Кореї у 2020 р. був рівний 4,74 %, а у США – 3,15 %. Серед таких країн ЄС, як Данія, Німеччина, Швеція, Бельгія і Фінляндія, спостерігається найвищий рівень інтенсивності витрат на науку та інновації, який становить більше 3 % від обсягу ВВП країни, що перевищує рівень, закладений в стратегії «Європа 2020».

Зменшення обсягів витрат на розвиток науки та інноваційної діяльності в Україні є чинником послаблення фінансово-економічної безпеки галузі, оскільки призводить до скорочення обсягів діяльності відповідних суб'єктів господарювання, зменшення рівня рентабельності їх операційної діяльності та кадрового капіталу, а перманентне фінансування наукової та інноваційної діяльності в країні, незалежно від джерел, свідчить про економічну стійкість галузі. Так, у структурі джерел фінансування витрат на науково-дослідні роботи в Україні переважають кошти бюджету, частка яких збільшилася з 33,9 % у 2016 р. до 43,5 % у 2020 р. Вагому частку серед джерел фінансування науково-інноваційної сфери в Україні займають кошти організацій підприємницького сектора. Однак, за 2016-2020 рр. частка витрат підприємницького сектора на науково-інноваційні розробки зменшилася на 14,37 в.п. (з 29,2 % у 2016 р. до 14,85 % у 2020 р.). Значну частину витрат складала кошти з іноземних джерел, які у 2020 р. становили 24 %, що на 5,11 в.п. більше, ніж у 2015 р. Серед позитивних змін у структурі джерел фінансування витрат на галузь науки та інноваційної діяльності варто відзначити збільшення частки коштів організацій державного сектора (з 3,27 % у 2010 р. до 4,7 % у 2020 р.).

Одним із чинників-дестимуляторів забезпечення фінансової стійкості галузі науки та інноваційної діяльності в Україні є незначне за обсягами фінансування витрат на науково-дослідні роботи за рахунок коштів закладів вищої освіти і некомерційних організацій, частка яких у загальній сумі витрат у 2020 р. становила лише 0,09 % і 0,06 % відповідно. Відтак, тригером розвитку сфери-R&D в Україні може бути підвищення інтенсивності дослідницької бази бізнесу через збільшення фінансування витрат бізнес-одинацями на наукові дослідження та розробки. Рівень інноваційного розвитку України порівняно з країни ЄС є низьким, про що свідчить показник частки інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції в країні. Для порівняння, у 2020 р. для 16 країн ЄС (наприклад, Словаччини, Іспанії, Ірландії, Греції, Великої Британії, Литви, Німеччини, Бельгії та ін.) значення цього показника перевищувало 10 %. В Україні результативність інноваційної діяльності у 2000 р. була високою (показник рівний 9,4 %). Однак, за 2000-2020 рр.

частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції зменшилася на 7,5 в.п.

Фінансово-економічна безпека сфери науки та інноваційної діяльності як пріоритетної галузі національної економіки в умовах глобалізації детермінується обсягами та ефективністю залучення інвестицій і покращенням умов для наукових досліджень й розробок, збільшенням кількості інноваційно активних підприємств і підприємств, які впроваджують інновації, створенням й реалізацією інноваційно-конкурентоспроможної продукції. Так, в Україні за 2018-2020 рр. значно погіршилися показники результативності інноваційної діяльності підприємств промислового сектору.

Незважаючи на суттєве зростання темпів інноваційного розвитку промисловості України у 2018-2020 рр., інноваційна діяльність промислових підприємств, як і вся галузь науки та інноваційно-технологічного розвитку в Україні, детермінується окремими факторами, негативний вплив яких послаблює безпеку галузі та знижує темпи її розвитку. Такими факторами є лімітовані фінансові активи на власний інноваційний розвиток промислових підприємств, відсутність державних програм кредитування витрат на здійснення інноваційної діяльності чи наукові розробки, неналагоджена логістика трансферу технологій та інновацій, обмежене інтелектуально-кадрове забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств, низька ефективність співпраці промисловості та сфери R&D, а також міжнародної кооперації інноваційно активних промислових підприємств, інституційно-організаційні бар'єри в отриманні державної допомоги або субсидій для здійснення інноваційної діяльності, низький попит галузей економіки на новативні ідеї та інновації.

Загалом сфери торгівлі, науки, інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій можна вважати екзистенційно-забезпечуючими галузями національної економіки, розвиток і фінансово-економічна безпека яких у сучасних умовах глобалізації сприяє підвищенню економічної інноваційно-технологічної конкурентоспроможності, стійкому та збалансованому розвитку країни через налагодження каузального зв'язку та впливу окреслених сфер на гарантування фінансової стійкості промисловості та галузей реального сектора.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На основі аналізу трендів розвитку пріоритетно-забезпечуючих галузей національного господарства України виявлено контраверсійний характер їх впливу на складові фінансово-економічної безпеки, зокрема (1) інвестиційної (зростання частки довгострокових і фінансових інвестицій в активах (для IT-галузі та електронної комерції); зменшення частки поточних інвестицій в активах та ефективності капітальних вкладень (для галузей житлово-комунального господарства, науки та інноваційної діяльності), зменшення частки прямих іноземних інвестицій (крім IT-галузі) та ін.); (2) кредитної (збільшення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості (крім IT-галузі та торгівлі), збільшення рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стабільності (крім галузей житлово-комунального господарства, науки та інноваційної діяльності) та ін.); (3) боргової (збільшення частки боргових зобов'язань у реалізованій продукції (сфера житлово-комунального господарства), посилення фінансової стійкості (крім галузей житлово-комунального господарства, науки та інноваційної діяльності) та ін.); (4) грошової (зменшення тривалості обороту грошових коштів (IT-галузь, торгівля), зменшення ефективності грошового потоку (крім IT-галузі) та ін.); (5) страхової (збільшення частки кредиторської заборгованості за розрахунками зі страхування у поточних зобов'язаннях (сфера житлово-комунального господарства), збільшення рівня самострахування бізнесу (IT-сфера, електронна комерція) та ін.).

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються удосконалення методики проведення інтегрального аналізу рівня фінансово-економічної безпеки пріоритетних галузей національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бендиков М. Экономическая безопасность промышленного предприятия (организационнометодический аспект). *Консультант директора*. 2000. № 2. С. 15-19.
2. Васильчак С. В., Веселовський А. І. Економічна безпека підприємства та її складова в сучасних умовах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.15. С. 98-105.
3. Васильців Т. Г., Ярошко О. Р. Фінансова безпека підприємства: місце в системі економічної безпеки та пріоритети посилення на посткризовому етапі розвитку економіки. *Науковий вісник ЛТЕУ України*. 2018. Вип. 21.2. С. 132-136.
4. Горячева К. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. *Економіст*.

2003. № 8. С. 65-67.
5. Зубко Т. Л. [Оцінка рівня економічної безпеки підприємства галузі зв'язку](#). *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2016. Вип. 3. С. 81-88.
 6. Куцук В. І., Лупак Р. Л. [Моделювання конкурентних позицій підприємств реального сектора економіки на внутрішньому ринку](#). *Бізнес Інформ*. 2017. № 12 (479). С. 244-249.
 7. Лупак Р. Л., Дідич А. М. Економічні основи забезпечення конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкових відносин. *Науковий вісник ЛТЕУ України*. 2017. Вип. 20.6. С. 248-252.
 8. Лук'янова В. В. Оцінка ефективності підприємства і підприємництва. *Вісник ДонНУЕТ*. 2005. № 4 (28). С. 35-39.
 9. Мороз О. В., Карачина Н. П., Шиян А. А. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2011. 241 с.
 10. Пастухова В. В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: монографія. Київ: КНТЕУ, 2002. 302 с.
 11. Собкевич О. В. [Зміцнення економічної безпеки держави на засадах відбудови інноваційного потенціалу індустріального комплексу сходу України](#). *Регіональна економіка*. 2015. Вип. 2. С. 144-152.
 12. Фокіна Н. П., Бокій В. І. Економічна безпека підприємства – найважливіша складова фінансової стійкості. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 8 (26). С. 111-114.
 13. Шнипко О. С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект: монографія. Київ, 2006. 288 с.
 14. Vasylytsiv T. G., Lupak R. L., Kunytska-Ilyash M. V. Strategic approaches to the effective use [of intangible assets as a condition for strengthening the competitiveness of enterprise](#). *Науковий вісник Полісся*. № 2 (14). С. 8-15.

REFERENCES

1. Bendikov, M. (2000). Economic security of an industrial enterprise (organizational and methodological aspect). *Director's Advisor*. no 2. pp. 15-19.
2. Vasylychak, S. V., Veselovkyi A. I. (2010). Economical security of business and its warehouses in today's minds. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*. Vol. 20.15. pp. 98-105.
3. Vasylytsiv, T. G., Yaroshko O. R. (2018). Financial security of the enterprise: place in the system of economic security and priorities of strengthening at the post-crisis stage of economic development. *Scientific Bulletin of LTEU of Ukraine*. Vol. 21.2. pp. 132-136.
4. Gorjacheva, K. (2003). Financial security of the enterprise. The essence and place in the system of economic security. *Economist*. Vol. 8, pp. 65-67.
5. Zubko, T. L. (2016). Assessment of the level of economic security of the communications company. *Economy. Management. Business*. Vol. 3. pp. 81-88.
6. Kutsyk, V. I., Lupak, R. L. (2017). Modeling of competitive positions of enterprises of the real sector of the economy in the domestic market. *Business Inform*. no 12 (479). pp. 244-249.
7. Lupak, R. L., Didych, A. M. (2017). Economic bases of ensuring the competitiveness of the enterprise in market relations. *Scientific Bulletin of LTEU of Ukraine*. Vol. 20.6. pp. 248-252.
8. Lukyanova, V. V. (2005). Evaluation of the effectiveness of the enterprise and entrepreneurship. *Bulletin DonNUET*. Vol. 4 (28), pp. 35-39.
9. Moroz, O. V. Karachyna, N. P., Shuyan, A. A. (2011). The concept of economic security of a modern enterprise. Vinnitsa, Ukraine.
10. Pastukhova, V. V. (2002). Strategic management of the enterprise: philosophy, policy, efficiency. Kyiv, Ukraine.
11. Sobkevych, O. V. (2015). Strengthening the economic security of the state on the basis of rebuilding the innovation potential of the industrial complex of eastern Ukraine. *Regional economy*. Vol. 2. pp. 144-152.
12. Fokina, N. P., Bokij, V. I. (2003). Economic security of the enterprise – an essential component of financial stability. *Actual problems of economics*. Vol. 8 (26), pp. 98-110.
13. Shnipko, O. S. (2006). Economics of security of the archival bagatorial systems. Kyiv, Ukraine.
14. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Kunytska-Ilyash, M. V. Strategic approaches to the effective use [of intangible assets as a condition for strengthening the competitiveness of enterprise](#). *Scientific Bulletin of Polissya*. № 2 (14). pp. 8-15.

MODERN PRINCIPLES OF FORMATION OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF PRIORITY-PROVIDING INDUSTRIES OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

Marta KUNYTSKA-ILYASH

Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology named after S. Z. Gzytskyi

The purpose of the study is to form conclusions regarding the prerequisites for ensuring the financial and economic security of the priority and security sectors of the national economy of Ukraine.

The research emphasizes the relevance of defining the so-called priority-providing industries of the national economy. These are areas where the key resource support for the functioning and development of the economy is formed, as well as which create the necessary environment for the course of business activity processes. These are trade and the domestic market, the education and science sectors. Innovations, innovative technological activities, information and communication sector, etc.

The indices and volumes of wholesale and retail turnover in Ukraine are characterized. Data on indicators of the development of e-commerce in Ukraine are summarized. The main parameters of the functioning and development of the domestic IT sector are highlighted. Emphasis

is placed on the capacity and personnel potential of the IT sector of Ukraine's economy. The results of a comparative analysis of investments in knowledge and innovative development of Ukraine are given. Conclusions were made regarding the volume and structure of domestic enterprises' expenditures on innovation, research and development. The effectiveness of innovative activity of industrial enterprises of Ukraine is analyzed. Conclusions are made in the context of prerequisites for ensuring financial and economic security of the priority and security sectors of the national economy of Ukraine.

The applied value of the research results is in the determination of problem areas, aspects and obstacles of ensuring financial and economic security of priority (in view of the areas where the key resource support for the functioning and development of the economy is formed, as well as which create the necessary environment for the course of processes) of the national economy of Ukraine.

The scientific novelty of the research lies in the development of the methodology for analyzing the prerequisites for ensuring the financial and economic security of the priority and security sectors of the national economy.

Keywords: priority and supporting industries; financial and economic security; national economy; structural and functional analysis; security strengthening priorities.